

Marko Elsner Grošelj

GOLOBNJAK

OSEBE:

STAREJŠI

MLAJŠI

STAREJŠEGA ŽENA

STAREJŠEGA HČI

FANT

MLAJŠEGA ŽENA

April,

1997

Železniški podvoz: bobnenje vlakov; preprih, odmev.
Starejši, naslonjen na zid, momlja sam zase.
Koraki se približujejo in naenkrat utihnejo.

STAREJŠI: Poglej te kaplje ... kapljice ...
Tečejo po steni ... Tečejo. Dolbejo.
Beton razžirajo ... Kaj pa je to?! ...
Nazadnje bo samo droben pesek ... prah ...
Iz asfalta bojo pognali ledeni kapniki ...
in mi bomo grde, ovenele rože ...

MLAJŠI (se posmehne): A ti je dolgčas, stari?
Vse gostilne so že zaprte, a ne?!
Brcnili so te v tvojo staro rit.

STAREJŠI: Kaj pa ti veš! Voda vse razžre ...
A boš en požirek? ... Na. Pij!

Slišimo kлокotanje alkohola po grlu.

MLAJŠI: Ufff! Kakšna scavnica!

STAREJŠI (ne da bi ga poslušal):
Jaz sem v penziji, že dvajset let sem.
Čakam. Samo čakam. Če vem, ne vem, na kaj.

MLAJŠI (pije): Ti si preskrbljen, kaj tebe briga svet.

STAREJŠI: Včasih je za umret ...
Sprasujem se, zakaj, pa ne vem nič bolj ...
A ni to čudno?

MLAJŠI: Nehaj jokati!
Kaj pa naj jaz rečem ...
Same take norce srečujem, kot si ti!
STAREJŠI: Veš, kaj? Domov grem. Utrujen sem ...
Čisto zares grem ...

MLAJŠI (se zareži): Domov greš? Takole pijan!
Kaj bo pa tvoja stara rekla?

STAREJŠI (zamišljeno): Ja ... (glas izginja)
Včasih je rekla, zdaj pa ne več.

Kot spomin se izgubimo v nekem prejšnjem času.
Če smo bili še malo prej zunaj, smo zdaj znotraj,
besede niso več tako odmevne, zračne. Trde so, zabite
v dokončnost. Nekje daleč zvoni v cerkvi.

STAREJŠEGA ŽENA (jo je strah): Spet zvoni.

STAREJŠI (odsotno): Ja. Že spet.

STAREJŠEGA ŽENA (nestrpno): Kaj, ja, že spet?!

STAREJŠI (brezbrižno): Spet zvoni.

STAREJŠEGA ŽENA: Nekdo je umrl ...

Taki dnevi. Dol pritiska ...

STAREJŠI: Pomlad bo, žena.

Spomladi jih je največ.

STAREJŠEGA ŽENA: A misliš, da grem jaz tudi, letos?

STAREJŠI (se zgane): Te je strah? ...

Mene ne boš prehitela,

še dolgo boš ...

STAREJŠEGA ŽENA: Jaz pa mislim, da ne bom.

V kosteh čutim ...

Se spomniš, v takem času je šla soseda?

STAREJŠI: Predolg jezik je imela.

STAREJŠEGA ŽENA: Misliš, da bodo o meni

tudi tako govorili?

STAREJŠI: O tebi pa vse najboljše, žena.

STAREJŠEGA ŽENA: Malo te bom pa pogrešala, veš,

ti, zoprnež stari.

STAREJŠI (se zjezi): Daj, no! Tam ni časa za to!

STAREJŠEGA ŽENA (žalostno): Izsušila me je, bolezen.

Tako, navznoter me je ...

Pa vest me peče. Ne vem, kako naj popravim?

Moral bi k njej, da se ji opravičiš,

še v mojem imenu ...

STAREJŠI (trdo): Sama se je tako odločila,

jaz ji nisem kriv.

Spet se zvočno preselimo pod podvoz. Piha veter in odnaša besede.

STAREJŠI: Ko mi je to pripovedovala, nisem vedel,

da jo že naslednji teden ne bo več ...

MLAJŠI: O, angel nebeški, potem pa ni nikogar doma?

STAREJŠI: Ni. Zakaj?

MLAJŠI: Nekje moram prespat, a ne? Mraz je (piha v dlani) ...

Še sneg bo ... Scat moram ...

Mlajši odtoči.

Vlak zapelje čez podvoz, oglušujoče bobnenje.

STAREJŠI: A jih slišiš?

MLAJŠI (kriči): Kaj?!

STAREJŠI (kriči): A jih slišiš?!

MLAJŠI (kriči): Kaj naj slišim?

STAREJŠI (kriči): Spet jih peljejo!

Vlak odpelje čez podvoz. Tišina.

MLAJŠI: Stari, kaj blebetaš?

Koga peljejo?

STAREJŠI: Ah, saj je vseeno ...

MLAJŠI: Kaj se pa greš skrivalnice!

Si ... nor!

STAREJŠI: Zboli me ... v srcu, kadar jih peljejo.

Nič ne morem. Tako je.

MLAJŠI: Res si nor. Poznam take.

STAREJŠI: Sem jim rekel, da jih ne dam. Ni šlo.

Praviijo, da preveč serjejo.

Da se sosedje pritožujejo.

MLAJŠI: Pijan si, stari! Nehaj!

Zaslišimo škripajoča vrata. Starejši visi na vratih in se ne premakne. Njegova žena sedi za mizo in ihti.

STAREJŠI: Poglej tole, kako škriplje (oponaša zvok in se spakuje)

A, slišiš? Žena?

STAREJŠEGA ŽENA (ihiti): Spet si pil?

STAREJŠI: Ja, kaj pa je to? Pil! Poslušaj ta zvok (premika škripajoča vrata) ... A ni krasen ... Kaj pa jokaš? Se ti je zelje prežgal?

STAREJŠEGA ŽENA: Tebe ni, tebe nikoli ni ... Sosed je prišel,

pravi, da ljudje govorijo ... Naši zajci ...

Vso travo da požrejo, da je vse uničeno, rože, da so izginile z gredic, pa ...

STAREJŠI (godrnja): Kaj pravijo? Kar naj pravijo!

Jim bom že povedal! Kakšen red pa je to?!

STAREJŠEGA ŽENA: Stran jih bova morala ...

STAREJŠI (razburjen): Stran?! Moje zajce, da bi dala stran?!

A si nora? Prej bojo mene odpeljali,
kot pa zajce ...

Spet podvoz.

STAREJŠI (težko diha): Moji zajčki ... Pa so šli ...

Utrujen sem, dečko moj ...

Greva domov ...

(resno) Ampak samo to noč.

MLAJŠI: Samo to noč, stari.

Opotekajoči koraki, ki se izgublajo v prazno noč.

Povešena, škripajoča vrata, ki jih že poznamo, gruleči golobi.

MLAJŠI: V kakšen kurnik sva pa prišla?

(se zaganja v vrata)

Prekleta vrata! Pomagaj mi!

STAREJŠI (za njim, upehan): Kaj se pa zmrduješ?

Lahko si vesel, da ne boš prespal zunaj na mrazu.

MLAJŠI (odsune vrata, stopi na drobljivo steklovino):

Kje pa imaš luč, stari?

(spotakne se ob polno nočno posodo)

Kaj pa imaš na tleh?! Še v kakšen drek padem!

(prižiga vžigalico)

STAREJŠI: Malo mi posveti, da najdem svečo ...

MLAJŠI (skozi nos): Stari, kaj pa tako smrdi?

(še enkrat prižge vžigalico)

STAREJŠI: Ne vem. Jaz sem že navajen. Pritakni plamen.

Oglasijo se golobi.

MLAJŠI: Golobe imaš? To pa nisi povedal.

STAREJŠI: Saj me nisi vprašal.

MLAJŠI (jezno): Nisem vprašal, nisem vprašal!

Kaj se pa zmišljuješ ...

STAREJŠI: Sedemnajst jih je še.

MLAJŠI: Zakaj pa sedemnajst?

STAREJŠI: Jih je bilo več, včasih. Skril sem jih.

Druge so polovili ...

MLAJŠI: A zaradi sosedov?

STAREJŠI (robato in razneženo): Poglej moje golobe, serjejo

na tla ... in jaz vse lepo počistim, nesem na gredo ...

In spet zrasede nova roža ...

MLAJŠI: Čas je, da si najdeš gospodinjo.

STAREJŠI: Kaj pa bom z njo? Da mi bo kar naprej sitnarila?

Dečko moj, ti ne veš, kaj je svoboda.

MLAJŠI: Kaj pa blebetaš?! Kakšna svoboda na tem drekastem svetu!

STAREJŠI: Eh, od kar mi je umrla žena, sem veliko premišljeval ...

MLAJŠI: Strah te je, kar priznaj.

STAREJŠI: Če bi me bilo res tako strah, ne bi tebe pripeljal domov.

MLAJŠI: Kaj pa žena?

STAREJŠI: Kaj, žena?

MLAJŠI: Povej mi, kakšna je bila?

STAREJŠI (po premisleku): Ni marala golobov.

MLAJŠI: Si lahko mislim.

STAREJŠI: Imel sem jih v kaznilnici.

MLAJŠI (presenečeno): Zaprt si bil?

STAREJŠI: Neee. Bil sem paznik. Na kapiji.

MLAJŠI: Ajaaa? Stari, pa paznik. Kaj ne poveš.

Zaslišimo rožljanje ključev, značilen zvok železnih vrat.

V ozadju gruljenje golobov.

STAREJŠI: Fant, ti si pa nov ...

Nič ne rečeš?

FANT (osorno): Kaj naj pa rečem?

Da imate prima hotel, A kategorije?

Očitno je, da sem nov!

STAREJŠI: Nesramen pa si!

Povej mi, zakaj greš sedet?

FANT: Vlomi, tatvine ... Policaja sem nabil, stari.

STAREJŠI: A ti praviš, stari?!

(zase) Ti bom že dal, stari.

(strogo)

Sprazni žepe! Vse ... Na mizo!

Vse bova popisala ... Da vidim, kaj imaš ...

Umazan robec ... Denarnica, prazna ... Osebna,

pa slika ... Olala! Je tvoja punca? Naj pogledam ...

(tišina)

Kje si pa tole dobil?

FANT: Kaj te pa briga, kje sem dobil!

STAREJŠI (pobesni): Ti, a veš, kaj!

To je moja hči, hočem vedet, kje si dobil

tole sliko! A si slišal, ti, huligan!

FANT: Nè vem, kaj je s to sliko.

Denarnica sploh ni moja.

STAREJŠI: Ti bom že dal denarnico.

A slika na osebni pa je tvoja?!

Nekaj ti povem. Dokler bo moja hči,

s tako barabo, kot si ti, ne bo hodila!

(raztrga sliko) Jasno! (odmev)

Za kratek trenutek v ospredje gruljenje golobov in drobljiva steklovina.

MLAJŠI: Saj živiš na odpadu, stari!

Poglej, kakšen nered je.

STAREJŠI (zamišljeno): Ja, prav imaš. Ženska vse spremeni ...

Potem sem ostal sam, počasi se navadiš ...

Zdaj pa mi je vseeno ...

MLAJŠI (posmehljivo): Ljubitelj golobov, upokojeni paznik.

Nesrečnež! Žena ti je umrla, ker si bil zoprn,

po pazniško zoprn!

STAREJŠI: Ne, ni res! Od jamranja jo je.

Jutro. Petje ptičev. Starejšega žena pridrsa v prostor.

STAREJŠEGA ŽENA: Si že pokonci?

STAREJŠI: Že. Na zajtrk čakam.

STAREJŠEGA ŽENA: Tako slaba sem danes.

STAREJŠI: Kaj pa je danes?

STAREJŠEGA ŽENA: Stiska me. Težko diham ...

Celo noč nisem zatisnila očesa.

STAREJŠI: Včeraj je stiskalo okrog srca,

predvčerajšnjim v grlu,

stiskalo te je v drobovju ...

Žena, s tabo je nekaj narobe.

STAREJŠEGA ŽENA: Ti ne veš, kako boli.

Moram se spočit ...

STAREJŠI: Od česa le?

Golob zagruli, spet pademo v prostor pogovora med Mlajšim in Starejšim.
(Za vse menjave prostora velja, da si pomagamo z glasbo ali glasbenimi efekti.)

MLAJŠI (igrivo): Naj uganem.

Imela je krčne žile. A?

STAREJŠI: Kako pa veš?

MLAJŠI: Vem. Sem že videl take.

To je od napora. Od poroda ...

Povej mi, kje je zdaj tvoja hči?

STAREJŠI (zagrenjeno): Že zdavnaj je odšla od doma.

Zaposlila se je v tkalnici, mene ni marala.

Zaradi fanta ...

MLAJŠI: A tistega, iz zapora?

STAREJŠI: Ja. Prekleta baraba! Hčer imata, mojo vnukinjo.

Mestni vrvež. Lesene stopnice škripljejo. Starejši sopiha.

STAREJŠI: Preklete stopnice! Še ubile me bojo.

A morata prav na tej podstrehi živeti!

(trkanje)

Alo, je kdo doma?

STAREJŠEGA HČI (hladno): Kaj si pa ti prišel?

Spet bo kraval! Sem ti že rekla, da ne hodi sem.

STAREJŠI (brez sape): Mojo punčko sem prišel pogledat.

Tako si ji prepovedala, da pride k meni na obisk.

STAREJŠEGA HČI: Pusti jo pri miru! V vrtcu je.

In sploh nimam časa, mudi se mi v službo.

STAREJŠI: Mudi se ti v službo, a?!

Kaj pa tisti tvoj, je doma? Leži!

Ti pa delaš. On krade, ti se pa potiš za stroji.

STAREJŠEGA HČI: Prosim te, nehaj! Spremenil se je,

ne krade, dela, kar pač dobi.

FANT (iz ozadja): Kaj pa je?! ...

A, ti, stari? Kaj bo dobrega?

STAREJŠI: Ti bom že dal dobrega! Mojo hči si povaljal,

zdaj se pa repenčiš pred mano, kot kakšen petelin.

FANT (grozi): Stari, čisto mirno ti bom povedal.

Obrni se in naj te nikdar več ne vidim pred svojimi vrati,

drugače boš šel po zraku ...

STAREJŠI: Kaj, a še grozil mi boš, baraba!

(skoči v Fanta, prerivanje)

Mahnem te po gobcu ...

FANT: A ti mene?

STAREJŠEGA HČI (prestrašeno): Nehajta!

Nehajta, za božjo voljo!

Zvoki trobente, kot pika na i pretepa med Starejšim in Fantom.

MLAJŠI (zavzdihne): Ja, stari. Grehe je treba plačat.

Ne zastarajo. Pri otrocih pa sploh ne.

STAREJŠI (utrujeno): A imaš ti ... otroke?

MLAJŠI: Se ti zdim tak, da bi jih lahko imel?

STAREJŠI: Ne vem. Mogoče. Saj veš.

Lahko bi ga imel ... kar tako.

MLAJŠI: Imel sem ga ... otroka ... sina ...

STAREJŠI: In ga zdaj nimaš več?

MLAJŠI (zdolgočaseno): Jaaa.

STAREJŠI: Kaj, ja?

MLAJŠI (trdo): Umr! je!

STAREJŠI (začuden): Umr! Kako pa to, da je umr!

Nikdar več nisem šel tja. Ne. ...

MLAJŠI (nestrpno): Umr! umr!

Sprašuješ, kot da noben ne umre!

STAREJŠI (tiho): Samo vprašal sem, nisem vedel.

MLAJŠI (spravljivo): Seveda nisi vedel ... kako naj bi ...

Dvorišče med mestnimi hišami; zelo odmevajoč prostor zvoka, vsak korak se sliši potencirano, tudi Mlajšega žene, ki z visokimi petami še bolj poudari praznino.

MLAJŠEGA ŽENA: Lepo te prosim, pridi dol.

Ne delaj scene po nepotrebnem.

MLAJŠI (trmasto): Skočil bom!

MLAJŠEGA ŽENA: Te ni sram, vsi te gledajo,
ubil se boš ...

MLAJŠI: Skočil bom!

MLAJŠEGA ŽENA (iht): Zakaj? Zakaj mi to delaš?

MLAJŠI: Ne morem več. Skočil bom!

MLAJŠEGA ŽENA (joka): Prišežem, dobila bova denar
za najemnino, samo dol pridi, prosim ...

MLAJŠI: Vsak mesec je isto. Vsak mesec si sposojava.
Skočil bom!

MLAJŠEGA ŽENA (obupana): Ne! Pomisli na otroka.
Še nekaj tednov, rodil se bo, kaj bo brez očeta ...
Neeeeeeee! (odmev)

Spet blizu naše slišnosti.

STAREJŠI (zgrožen in jezen): Samomor si delal! Bedak!

MLAJŠI: Devet mescev sem ležal na kliniki ...

Polglasni glasovi v bolnišnici: Čas za obiske.

MLAJŠI (šepeta): Zakaj si pa v črnem?
(cinično) Si me prišla pokopat?

MLAJŠEGA ŽENA (hladno): Mama mi je umrla. Rekli so, da je rak ...
in ... in ...

MLAJŠI: In? Povej že?!

MLAJŠEGA ŽENA (jo stiska v grlu): Tudi ... najin sin ...
je umrl ... Niso mogli pomagat ... Srčno
napako je imel ...

Prehod iz bolnišnične sobe v golobjak: Mlajši se v svoji nemoči
začne smejati: hihitanje, potem zadržan smeh, nazadnje norost.

STAREJŠI: Kaj pa je tako smešno?

MLAJŠI (obupano rezanje): Veš kaj ... smo bili vsi trije
v kitajskem horoskopu?

STAREJŠI (suho): Ne vem, ne verjamem v horoskope.

MLAJŠI (histerično): Vsi trije ... jaz ... moj sin ...
njena ma ... mama ... smo bili prašiči ...
(spušča čudne jokajoče glasove)
in jaz sem ... sem še edini ...
živeči ... prašič ...
(zakriči)
Razumeš?! Svinja!

Tišina.

Gruleči golobi.

STAREJŠI: Ja ... Poznam take zgodbe. Bolijo ...
Usoda te ne zgreši, pa če še tako bežiš pred njo.
Nikoli ...

MLAJŠI: Drek pa usoda, stari! Jaz sem kriv!

STAREJŠI: Prepozno je, se ti ne zdi?

MLAJŠI ne odgovori.

STAREJŠI (skoči pokonci): Koledar! Kje imam koledar?
Katerega smo danes?

MLAJŠI: Kako, katerega? Kaj pa jaz vem.

STAREJŠI: Datum, bratec, datum.

MLAJŠI: Kakšen datum, vraga!

STAREJŠI: Ne razumeš? Vidiš tamle sedemnajst golobov? Ja.

In ne veš, zakaj jih je ravno sedemnajst?

MLAJŠI: Saj to sem te že vprašal.

STAREJŠI (zaneseno): Moja vnukinja ...

(poje)

imaaaaa sedeeemnaaaajst leeet ...

juuutri juuuutrii juuutri ...

(zapleše po drobljivi steklovini)

Moja mala vnučka ... Kako je klepetala

z mano, vse je razumela ...

In kako se je smejala ...

Zaslišimo otroški smeh zelo daleč in ne predolgo.

MLAJŠI: Stari, sedemnajst ... sedemnajst let jih ima.

STAREJŠI (težko diha, pripravlja se astmatični napad):

Ja ... zdaj je že cela baba ...

Ampak ne ena od tistih ... s ceste ...

(lovi sapo)

Razburjen sem ... Dan pred njenim rojstnim dnem

je zmeraj tako ... Vroče je ...

MLAJŠI: Počakaj, odpnem ti srajco ... Si žejen?

STAREJŠI: Dečko moj, povej mi, jo bom videl, samo še enkrat,

zdaj, ko je zrasla ... (kašlja) Duši me ...

MLAJŠI: Stari, ne nori! Na vode ... Videl jo boš ...

Jutri ... Iskat jo bom šel, obljubim ...

STAREJŠI (govori s suho sapo): Nekaj ti povem ...

Zadnje čase sem hodil na velik travnik,

ven iz mesta ... Videl sem čuden prizor ...

Jeleni so se družili z medvedi ... in konj,

ki so ga že dolgo iskali, se je potikal skupaj

z volkovi ... In veš kaj je bilo še bolj čudno?

(golobi zagrulijo)

Jeleni, medvedi ... volkovi, vse živali

na tistem travniku, so gledale v nebo ...

Kot da bi na nekaj čakale ...

Zdaj zaslišimo pokanje okenskih šip, star gramofon (glasba iz burlesk) se vklopi, zazvoni stara budilka, vzmeti pokajo, itd.

MLAJŠI (prestrašen): Kaj pa je to?

Okenske šipe se drobijo ... Gramofon se je sam
vklopil ... Ura zvoní ...

STAREJŠI (s spremenjenim glasom): Nič se ne boj,
tudi to se dogaja ... Po črepinjah si hodil,
ves čas, pa še opazil nisi ... Temne sile ...

MLAJŠI (panično): A si nor?! Kakšne sile?

STAREJŠI: Pomiri se, nič ti ne morejo ...

Kadar je vsega preveč, gre vse čez rob ...

Za nami pa so sanje, spomini ... bolečine ...

In še vse življenje ^{je} pred nami ...

MLAJŠI: Kaj pa govoriš? Se ti blede?!

STAREJŠI: To je bila moja izmišljija, dečko moj,
za kratek čas ... Ubogemu starcu je bilo dolgčas ...
(vedno bolj se duši, njegov glas slabí)
Človek ne potrebuje veliko, čeprav vedno hrepeni
po nedosegljivem ... po nečem drugem, kar je on sam ...
Veš, jaz sem nekakšen letavec, ki vseskozi spreminja
smeri ... Izbira si različne točke na zemljevidu,
menja vloge ... izbira like ... ki jih ima zelo,
zelo rad ... (hrope) Morda tudi umrl ne bom,
kaj praviš? Morda se še srečava ... če se nisem ...
tudi tebe ... izmislil ...

MLAJŠI (osuplo): Potem tudi paznik v kaznilnici nisi bil, stari?

STAREJŠI: Dečko moj ... obljubi mi ... da boš spustil golobe ...
In pozdravi mi ... vnukinjo ...

Kratka tišina, potem zaslišimo gruljenje golobov, gosti zvok
njihovih kril.

KONEC